

ЗАСТОСУВАННЯ ВОСКУ В ДОМАШНЬОМУ ГОСПОДАРСТВІ І ДЛЯ ЛІКУВАННЯ

Лікувальні (протизапальні, ранозаживляючі, пом'якшуючі) властивості воску були відомі людям вже в давнину. Так, хворим ангіною Гіпократ пропонував накладати шар воску на шию, Авіценна використовував віск у складі ліків при кашлі, та для стимуляції функцій молочних залоз жінок, які годували новонароджених дітей молоком. Загальновідомим є народний метод лікування жуванням медових сотів сінної лихоманки, запальних захворювань пазух носової порожнини, бронхіальної астми, запалень ясен (парадонтоз) тощо. Консервуючі властивості воску для бальзамування трупів царів успішно використовували скіфи, які кочували в Причорноморських степах. З давніх-давен віск був ходовим товаром для обміну, для виготовлення свічок. Воскові свічки у християн є символом жертвовного життя Спасителя.

В домашньому господарстві віск широко використовується як обов'язковий складовий компонент автомобільного лаку, фарб і воскових фігур (музеї воскових фігур), для створення моделей та муляжів. Віск входить до складу високоякісних паст для меблів і паркету (3 л дощової води, 30 г вуглекислого калію, 100 г мила, 200 г воску). Для виготовлення пасти мило розводять у воді, доводять до кипіння і додають рідкий (розтоплений) віск, тоді вуглекислий калій. Одержану суміш розмішують до отримання однорідної маси і охолоджують. Віск використовується для виготовлення зубних протезів, воскової мазі – для щеплення рослин (30 г воску, 60 г каніфолі, 20 г прополіса, 10 г терпіна) крему для взуття. Розтопити на малому вогні 10 г воску, 40 г гов'ячого жиру, 20 г свинячого жиру, 10 г терпіна, 10 г оливкового масла. Суміш добре розмішати і додати до неї 10 г сажі. Перед використанням крем бажано дещо розігріти. Такий крем робить шкіру взуття м'якою, стійкою до намокання (непромокаючою), надає їй блиску. У давнину віск використовували для отримання високоякісних фарб. Картини написані фарбами, до складу яких входив віск відрізняються стійкістю, яскравістю. Про це свідчать не лише літературні джерела, але й археологічні знахідки, зокрема дані розкопок міст Помпеї і Геркуланума проведених у 1706 р. На місці розкопок вченими була знайдена в доброму стані воскова живописна картина, яка близько 20 століть тому прикрашала стіни гостинних кімнат помпейців (в 79 році внаслідок виверження Везувія міста були засипані землею).

У домашньому господарстві віск використовується для надання міцності ниткам, шнуркам, для консервування домашніх заготовок. Заповнені овочами, фруктами чи ягодами банки стерілізують, охолоджують і тоді заливають розтопленим воском так, щоб утворився шар товщиною до 2 см. Горловину банки закривають звичайною капроною кришкою.

Очищений відбілений віск використовується в медичній практиці і косметиці. Цьому сприяють його протизапальні, пом'якшувальні, ранозаживляючі властивості. Наявність у воску вітаміну А робить його корисним при лікуванні захворювань шкіри, запальних процесів слизової оболонки ротової порожнини і глотки (стоматити, гінгвіти, ангіна). Віск, як складовий компонент масок і кремів, надає шкірі м'якості, еластичності, бархатистості.

- Мазі з воску для лікування ран. Воскові мазі мають підвищену проникну здатність у біотканини, мають бактерицидний і протизапальний ефект.

Рецепт 1. До 100 г оливкового масла додають 8 г жовтого воску, 5 г білого воску, 20 г соснової смоли і одну столову ложку свіжого масла. Все це добре розмішати. Весь час суміш тримати на слабкому вогні протягом 10 хвилин, періодично знімати піну, яка з'являється на поверхні. Перекласти в скляну банку і зберігати в холодильнику. Цією маззю змащують тонкий шар марлі і прикладають до рани.

Рецепт 2. В емальованому посуді, на невеликому вогні розігривають дві частини оливкового масла і одну частину чистого бджолиного воску. Отриману мазь остудити і перекласти в банку. Пов'язку з маззю прикладають до рани, промивши її дуже слабким спиртовим розчином прополісу.

- Жування воску (збрусу, щільників). Люди з давніх-давен їдять щільниковий мед або забрус – воскові кришечки, які зрізають із запечатаних щільників при викачуванні меду. Разом з медом жують і сам щільник, тобто віск. Запасатись цим високоефективним лікувальним засобом необхідно завчасно. Недооцінюючи лікувальні властивості збрусу пасічники досить часто віддають його бджолам, а робити цього не варто. Адже до складу збрусу входять не лише віск, а й такі речовини як прополіс, пилок та продукти секреторної діяльності слинних залоз, і, звичайно, чимало зрілого меду.

Дослідженнями вчених встановлено, що збрус є високоефективним засобом при лікуванні бактеріальних і вірусних захворювань, він рідко викликає алергії. Збудники хвороб до цього природного лікувального засобу адаптуються дуже погано.

Жування щільникового меду (воску) активізує обмін речовин, викликає сильне слиноутворення, посилює секреторну і моторну функції шлунка та кишечника, сприяє очищенню зубів і дихальних шляхів, зміцнює ясна. Жування збрусу або щільникового меду по 1 столовій ложці (10-15 хв 4 рази в день) рекомендується при гаймориті, астмі, сінній лихоманці.

Використовуючи збрус із лікувальною метою не варто боятись передозування, а також випадкового проковтування воску. Відомі випадки (наприклад, при спастичних колітах) коли вживання збрусу (з його проковтуванням) виявилось ефективним засобом нормалізації функцій товстого кишечника (Є.Л.Лудянський). Окрім того, на думку Д.С.Джарвіса (1975), жування збрусу сприяє формуванню чотирьохрічного імунітету щодо захворювань дихального тракту. Вчений з успіхом використовував цей засіб для лікування нежиті, запалень слизових оболонок пазух носових ходів, які допомагають очищувати, зволожувати і зігрівати вдихуване повітря. При гострому запаленні слизової оболонки придатків носових ходів достатньо одного курсу лікування (медові соти жують щогодинно по 15 хв протягом 5 год) для отримання помітного оздоровчого ефекту. Протягом ще одного тижня автор пропонує жувати соти один раз у день для попередження можливих рецидивів.

Жування медових сотів або збрусу виявилось ефективним при сінній лихоманці. З профілактичною метою рекомендується приймати по 1 столовій ложці сотового меду на 0,5 склянки води (на ніч), або ж приймати суміш із двох чайних ложок меду і двох чайних ложок яблучного оцту на 0,5 склянки води перед сніданком і на ніч. Таке лікування необхідно продовжувати аж до повного зникнення симптомів хвороби.

За допомогою воскової свічки зручно дістати рибну кістку, яка застрягла в горлі. Для цього необхідно один кінець свічки розплавити на вогні і швидко, доки віск на застиг, прикласти до кістки. Коли віск застигне (0,5-1 хв), кістка в ньому закріплюється і легко дістається разом з свічкою.

- Мазь для видалення мозолів: 30 г воску, 50 г прополісу, сік одного лимона.

Підігриваючи на слабкому вогні, усі компоненти мазі добре перемішують. Зберігають мазь у закритому посуді. Приготовлену таким чином мазь накладають на мозольну тканину (ретельно закріплюючи її лейкопластирем) на 2-3 доби. Тоді роблять гарячу содову ванну і видаляють мозоль з корінням.

Віск у поєднанні з медом знайшов використання при лікуванні опіків очей, спричинених лугами (С.Ю.Калінкіна і співавт., 1988). Одразу ж після опіку очі рекомендується промивати 5%-ним розчином меду, тоді мед закладається скляною паличкою за нижню повіку (4 рази на день). Згодом обпечена ділянка рогівки покривалась восково-медовими ковпачками.

Широке використання віск знайшов у фармацевтичній промисловості в якості основи при виготовленні пластирів (липкого, мильного тощо), мазей, лікувальних кремів. В поєднанні з маслом какао він використовується для виготовлення ректальних свічок; віск входить до складу стійких фармацевтичних емульсій для лікування сонячних і термічних опіків тощо.

Віск не засвоюється організмом, проте виконує роль баластної змазки, яка сприятливо впливає на моторику травного тракту і секреторну функцію травних залоз. Відомі випадки ефективного лікування забрусом (жування з проковтуванням воску) спастичного коліту.

- Мазь з воском, кропивою і живицею для ран. Беруть у рівних пропорціях ялинову живицю, паростки кропиви дводомної, нутряного сала і бджолиного воску. Все прокип'ятити. Мазь накладають у пов'язках на погано заживаючі рани чи виразки.
- Мазь від опіків: 100 г соняшникового (чи будь-якого іншого) рослинного масла прокип'ятити протягом 10 хв, тоді зняти з вогню, додати 0,25 г воску і розмішати. Після охолодження додати одне куряче яйце і розтерти до утворення мазі. Ефективною при опіках є також мазь, у якій на водяній бані змішують рівні кількості воску і будь-якої рослинної олії.
- Ранозаживляючий бальзам. Беруть в рівних частинах соснову живицю, нутряне сало і віск. Все змішати, розчинити кип'ятінням, процідити і розфасувати в скляний посуд із темного скла. Використовувати в пов'язках, накладаючи їх на опіки і погано заживаючі рани та виразки.

При наявності оливкової олії можна приготувати ранозаживляючу мазь за рецептом: 40 г чистого бджолиного воску і 60 г оливкової олії. На слабкому вогні суміш довести до кипіння, охолодити і розфасувати в скляні баночки.

- Протизапальна воскова мазь: 20 г воску, 20 г ялинової живиці, 30 г рослинного масла. Суміш довести до кипіння, постійно помішуючи, охолодити. В закритих баночках із темного скла мазь не втрачає своїх властивостей роками. Використовується при ранах і виразках.

- Ранозаживляюча воскова мазь Баззаєва: віск – 12%, 15%-ний розчин рівнола – 1,2%, решта (до 100%) будь-яка рослинна олія. Масло розігріти протягом 15-20 хв на паровій бані, додати віск і розмішати до повного розчинення, тоді влити розчин рівнола. Отриману масу прокип'ятити на слабкому вогні – 5 хв і процідити через два шари марлі. Охолоджену мазь наносять шпателем тонким шаром на рану (пов'язки з цією маззю мало ефективні, оскільки не прилипають до рани).

- При ревматизмі, суглобових болях, радикуліті: 30 г молодих пагонів із листям омели білої і 20 г свіжого смальцю проварюють 10-15 хв., проціджують. Додають 30 г воску та 8 г камфори, розігривають на водяній бані постійно помішуючи. Використовують для

натирання.

- При радикуліті. Розігріти бджолиний віск і гарячим накласти його на хворе болюче місце шарами (до 40 шарів). Засіб ефективний і при болях у суглобах та невралгіях.
- При набутій (не вродженій) глухоті – ефективним є метод сучасної народної медицини Прикарпаття (М.К.Шевчук, 1974). Беруть смужку натуральної тканини (з льону чи коноплі) довжиною 50 см, шириною 3-4 см, кладуть на теплу пічку і з одного боку добре натирають воском. Після цього смужку скручують в конус (як кульок), навощеним боком всередину, з 2-3 міліметровим отвором на вершині. Для виготовлення конусу зручно скористатися довгим трикутником. Готовий конус вставляють звуженим кінцем в зовнішній отвір хворого вуха (пацієнт лежить на боці) і запалюють з протилежного (широкого) боку. Горіння триває до тих пір, поки хворий може терпіти вогонь. Тоді конус виймають. При потребі процедуру повторюють 2-3 рази.